

תוויה בשולחן שבת

מס' 83

אחת
שאלתי
למרחי נעניתי ונהניתי

פרשיות בהר-בחוקותי

זכר השוכן

שלוש כב

אנו חותמים השבוע את חומש ויקרא, "תורת כהנים", בחיבור שבין שתי פרשיות המתוות את דמותו של עם ישראל בארצו.

פרשת בהר מדגישה שהמצוות הנטועות עמוק ברגבי האדמה, **השמיטה והיובל**, יסודן במעמד המקודש ביותר של מתן תורה.

הפרשה עוסקת בדיני גאולת קרקעות, איסור ריבית, ודיני עבדים. ומשרטטת מבנה חברתי המבוסס על צדק וחמלה.

פרשת בחוקותי פותחת בהבטחה לברכה גשמית ורוחנית עצומה במידה ונשמור את התורה. מיד לאחר מכן מופיעה "התוכחה": תיאור קשה ומטלטל של הגלות והיסורים שיבואו אם עם ישראל יפר את הברית ויזנח את המצוות. מעניין לציין שהתורה קושרת במפורש את תקופת הגלות לעוון השמיטה: "אֲזַ תִּרְצָה הָאָרֶץ אֶת שְׁבַתְתֶּיךָ, כֹּל יְמֵי הַשָּׁמָה... אֲזַ תִּשָּׁבֵת הָאָרֶץ וְהִרְצַת אֶת שְׁבַתְתֶּיךָ" (כו, לד). בסיום הפרשה והחומש, מובאים דיני ערכין, חרמים ומעשר בהמה.

לאור הבטחת הקב"ה בפרשת בהר: "וְהָאָרֶץ לֹא תִמָּכֵר לְצִמְתָּת כִּי לִי הָאָרֶץ כִּי גֵרִים וְתוֹשָׁבִים אַתֶּם עַמִּידִי" (כה, כג) נברר את משמעות "בעלות" האדם על הקרקע.

בהכנת שבת שלוש ואחריה

חשק חשק ונחשק

הרב חאי ולוסקי

"וְהָאָרֶץ לֹא תִמָּכֵר לְצִמְתָּת כִּי לִי הָאָרֶץ כִּי

גֵרִים וְתוֹשָׁבִים אַתֶּם עַמִּידִי" (כה, כג)

אִי הוּא "בעל הבית"?

רקע קצר

התורה מצווה שבשנת היובל (כל שנת חמישים) ישובו כל הקרקעות שנמכרו במהלך השנים לבעליהם המקוריים. בפסוק כ"ג כותבת התורה: "וְהָאָרֶץ לֹא תִמָּכֵר לְצִמְתָּת כִּי לִי הָאָרֶץ", ומנמקת זאת במילים: "כִּי גֵרִים וְתוֹשָׁבִים אַתֶּם עַמִּידִי". כלומר, האדם אינו הבעלים המוחלט על המשאבים בעולם, אלא רק "נאמן", המנהל אותם תחת ריבונותו של הקב"ה.

השאלה המרכזית

לאור הנימוק: "כִּי גֵרִים וְתוֹשָׁבִים אַתֶּם עַמִּידִי" צריך להבין, כיצד ניתן להיות בעת ובעונה אחת גם "גרים" (ארעיים) וגם "תושבים" (קבועים)? הרי יש סתירה לכאורה בין המילה 'גרים' למילה 'תושבים'. כמו כן, נרצה לבין מהי המשמעות של הידיעה שהאדמה עליה אנו עמלים אינה באמת "שלנו"?

מעוניינים ברעיונות נפלאים לפרשיות בהר-בחוקותי,

שיעשירו את שולחן השבת? לחצו כאן

- **רש"י:** מפרש שהלאו "לא תמכר לצמיתות" הוא אזהרה ללוקח שלא ינסה "לכבוש", את השדה ולמנוע את חזרתה. המילים "כי לי הארץ" נועדו ל"הרגיע" את רוחו של הלוקח הנאלץ להחזיר את השדה. התורה אומרת לו: **אל תרע עינך בה, שאינה שלך.**
- **הרמב"ן:** מבאר שהתורה קבעה מראש שהמכירה היא זמנית, כדי להקל על האדם "להרפות" מהרכוש. אם היתה המכירה עולמית לצמיתות, היה ליבו של האדם נקשר לשדה והחזרתו היתה קשה עליו.
- **ה'אלשיר'** הקדוש (רבי משה אלשיר): מסביר את הסתירה שבין המילים 'גרים' למילה 'ותושבים', במעמד שלנו בארץ, שתלוי במעשינו. אם לא נזכה – נהיה בבחינת **"גרים"**, זרים שניתן לגרשם (כפי שקרה בגלות בבל ואדום). אולם אם נזכה – נהיה **'תושבים עמדי'**, נזכה למעמד קבוע בזכות הקשר הישיר עם השכינה, שכן הקב"ה לא מסר את ארץ ישראל לשר או מלאך, אלא השאיר אותה תחת השגחתו הישירה.
- **רש"ר הירש:** מדגיש את משמעות המילה **"צמיתות"** מלשון צמצום וקיפאון. לא על הכרתת החיים, אלא על **הפסקת התנועה**. בעלות אנושית מוחלטת על קרקע יוצרת "קיפאון" חברתי, עשירים נשארים עשירים ועניים נשארים עניים לנצח. עם כיבוש הארץ התחלקה לשבטים ולמשפחות, חלוקה שנעשתה על פי ה'. המוכר נכס לצמיתות מעבירו סופית לבעלותו של אחר. אולם הקב"ה לא מסר לנו את "ארצו", כדי שנשלוט בה כרצוננו, גם בהיות הארץ בידינו עדיין היא "שלו". כדי למנוע זאת, דורשת התורה שהקרקע תישאר **"נזילה"**. היובל הוא מנגנון שמונע מהאדמה להפוך ל"סחורה". הארץ היא "מתנה" מאת השם למשפחה ולשבט, והחזרה ביובל מבטיחה ששום משפחה בישראל לא תאבד את שורשיה ואת מקומה הכלכלי לעד.

'נִקְדָּה לְמַחְשָׁבָה' לְשִׁלּוֹן הַשָּׁבֶת - מִי הוּא "בַּעַל הַבֵּית"?

- התורה אומרת לנו שגם כשאנחנו בטוחים ברכוש שהוא "שלנו" (בית, כסף, נכסים), עלינו לזכור שבעצם אנחנו רק "אורחים" ("גרים") המשתמשים במתנותיו של הקב"ה.
- האם התחושה שאני רק "גר" ושאוּלִי אצטרך להחזיר את מה שקיבלתי, גורמת לי לפחד או דווקא מעניקה לי שלוה וחופש מדאגות?
  - איך דברי הקב"ה "כִּי לִי הָאָרֶץ" (של הקב"ה) אמורים להשפיע על הדרך שבה אנחנו מתייחסים לרכוש והחפצים של הזולת / של החברים שלנו?

נקודות נוספות לדין בשולחן השבת:

1. **הקשר בין הפרשיות:** מדוע לדעתכם בחרה התורה לחתום את חומש ויקרא דווקא בנושאים האלו – השמיטה, לצד הברכות והקללות?
2. **"כי לי הארץ":** איך התחושה שהרכוש שלנו הוא בעצם "פיקדון" משפיעה על חיינו והתנהלותנו ביום-יום (בצדקה, בעזרה לזולת, ביושר עסקי)?
3. **אמונה מול השתדלות:** מצוות השמיטה דורשת ביטחון מוחלט בהקב"ה ("וציוויתי את ברכתי לכם"). היכן אנו פוגשים את האתגר הזה בעולנו, בימינו?

לקבלת רעיון יומי לפרשת השבוע שלחו את המילה
'רעיון' למייל Office@shaalti.co.il

